

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

UFRS® 3 İşletme Birleşmeleri

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Copyright 2021, Istanbul University

UFRS® 3 İşletme Birleşmeleri

Kapsam ve Temel Tanımlar

İşletme birleşmeleri, piyasa avantajı elde etmek, ekipman veya stok edinmek, insan kaynaklarını kullanmak, maliyetleri düşürmek vb. çeşitli ekonomik nedenlerle yapılmaktadır. Birleşmenin farklı sonuçlar doğuracağı farklı işletme birleşmeleri modelleri vardır. İşletme birleşmelerinin sonuçları, elde edilen getiriler aracılığıyla birleşme anında veya gelecekte fayda sağlar. İşletme birleşmesi finansal tablolara gerektiği gibi yansıtılmalı ve önemli bilgiler kullanıcılara açıklanmalıdır.

UFRS'ler, işletme tarafından edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi ile bunların finansal tablolarda nasıl sunulması gerektiğini belirler. Ödenen fiyatın devralınan varlık ve borçların gerçeğe uygun değerinden farklı olduğu bir işletme birleşmesinde, şerefiye UFRS'lere göre ölçülmeli ve muhasebeleştirilmelidir. UFRS'ler, kullanıcıları etkileyen ve kullanıcılara açıklanması gereken bir işletme birleşmesiyle ilgili bilgilerin neler olduğunu açıklar.

Temel Tanımlar (UFRS 3.Ek A):

Edinilen işletme – Bir işletme birleşmesinde kontrolü, edinen işletme tarafından ele geçirilen işletme veya işletmelerdir.

Edinen işletme – Edinilen işletmenin kontrolünü eline geçiren işletmedir.

Birleşme tarihi – Edinen işletmenin edinilen işletme üzerinde kontrolü ele geçirdiği tarihtir.

İşletme – Müşterilere mal veya hizmet sunma, yatırım geliri elde etme (temettü veya faiz gibi) veya olağan faaliyetlerden diğer gelirleri elde etme amacıyla yürütülebilen veya yönetilebilen faaliyetler ve varlıklar bütünüdür.

İşletme birleşmesi – Bir edinen işletmenin, bir veya daha fazla işletmenin kontrolünü eline geçirdiği bir işlem veya başka bir olay. Kimi zaman “gerçek birleşmeler” veya “eşitlerin birleşmesi” şeklinde atfolunan işlemler de bu terimin UFRS 3’de kullanıldığı şekliyle işletme birleşmesidir.

Gerçeğe uygun değer – Piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.

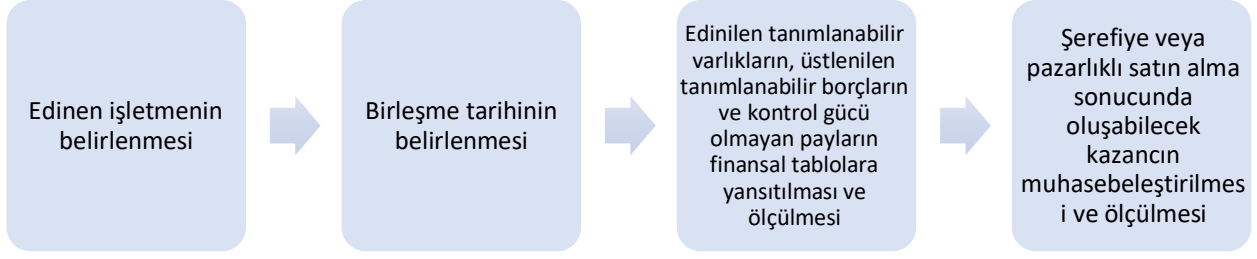
Şerefiye – Tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletme birleşmesinde edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik faydadır.

Temel Konular: Muhasebeleştirme

UFRS 3 şu durumlarda uygulanmaz: müşterek anlaşma oluşumunun muhasebeleştirilmesi; işletme tanımına uymayan bir varlığın veya varlık grubunun satın alınması ve dolayısıyla işlemin şerefiye oluşturmaması; ortak kontrole tabi teşebbüs veya işletmelerin birleşmesi.

İşletme birleşmesi satın alma yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilir, bir işletme başka bir işletmeyi satın aldığı anda bu muhasebe yöntemi kullanılır ve satın alma fiyatı ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark

şerefiye olarak ölçülür. İşletme birleşmesi anlaşması gerçekleşmişse, aşağıdaki dört aşamalı satın alma yönteminin gerçekleşmesi gerekir (bkz. Şekil 1).

Şekil 1. İşletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi için satın alma yöntemi adımları

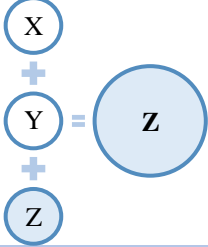
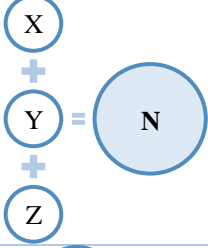
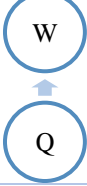
İlk olarak, edinen işletmenin belirlenmesi ve anlaşmanın işletme birleşmesi tanımını içerip içermediğinin değerlendirilmesi gerekir. İşletmeyi devralan ve işletmeyi devreden kuruluşun belirlenmesinden sonra, birleşme tarihinin belirlenmesi gerekir. İşlemin muhasebeleştirilmesi için birleşme tarihi gereklidir ve edinen işletme, edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirdiği tarihi açıklar. Birleşme tarihi, genellikle edinilen varlıklar ve üstlenilen borçlara ilişkin bedelin transfer edildiği tarihtir. Bu tarih, edinilen işletmenin kapanış tarihi olarak kabul edilir. Bazı durumlarda, ödenen bedelin tarihi, üstlenilen varlık ve borçların kontrolünden farklı olabilir. Bu, yazılı bir anlaşmayla sağlanabilir ve tüm gerçekler ve durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Birleşme tarihinin belirlendiği tarihten sonra alınan varlıklar ve üstlenilen borçlar ölçülür. Şerefiyenin muhasebeleştirilmesi, edinen işletme tarafında belirlenir. Kazanç kaydedildiğinde, işletme birleşmesi pazarlıklı bir satın alma olabilir.

Muhasebeleştirme ilkesine göre, edinen işletmede herhangi bir kontrol gücü olmayan payın belirlenmesi önemlidir. Bir işletme birleşmesinde edinen işletme, edinilen işletmenin kontrol gücü olmayan paylarının unsurlarını (mevcut ortaklık payları olan; hamiline işletmenin net varlıklarının orantılı payından hak sağlayan) gerçeğe uygun değer üzerinden ya da edinilen işletmenin net tanımlanabilir varlıklarının muhasebeleştirilen tutarlarındaki orantılı payı üzerinden ölçer. Kontrol gücü olmayan paylara ilişkin diğer bütün unsurlar, birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçülür.

Temel Konular: Ölçüm

Bir işletme birleşmesinde uygun modelin belirlenmesi önemlidir. İşletme birleşmesi modellerine bağlı olarak yeni bir işletme kurulabilir veya işletmelerden biri tasfiye edilebilir.

Tablo 1. İşletme birleşmesi şekillerine örnekler

Yasal şekil	Açıklama	Gösterim
İşletmeler tek bir işletme olarak birleştirilir.	Bir veya daha fazla işletme (X, Y), faaliyetini sürdüren başka bir işletme (Z) ile birleştirilir ve birleştirilen işletmeler (X, Y) tasfiye edilir.	
İşletmeler net varlıklarını yeni kurulan bir işletmeye devreder.	Bir veya daha fazla işletme (X, Y, Z) yeni bir işletme (N) halinde oluşturulur ve diğer işletmeler tasfiye edilir.	
İş bölümünün satın alınması	Edinen işletme (W), edinilen varlıkları kullanarak aynı işi sürdürmek zorundadır. İşletme birleşmesini takiben, iki işletme (W, Q) faaliyetlerini sürdürür ve birbirinden bağımsız kalır.	

Tablo 1, işletme birleşmesi şekillerine ilişkin örnekler sunmaktadır, ancak uygulamada, birçok farklı işletme birleşmesi durumları olabilir. İşletme birleşmesine ilişkin durumlar, edinen işletmenin başka bir işletmenin kontrolünü ele geçirip geçirmediğine göre farklılık gösterebilir (bakınız Tablo 2).

Tablo 2. İşletme birleşmesinden sonra başka bir işletmenin kontrolünün devralınması

Durum	Satın alan Z İşletmesi ile Q İşletmesi'ni satan işletme arasında bir işletme edinimi yapılmıştır. Z İşletmesi 10,000 PB ödemeyi ve Q İşletmesi'nin 5 PB değerinde 10,000'den fazla hissesini almayı kabul etmiştir. İşletme birleşmesinin ardından Z İşletmesi, Q İşletmesi'nin varlık ve borçlarını almıştır ve Q İşletmesi tasfiye edilmiştir.
Sonuçlar	<i>İşletme birleşmesi için sadece bedel ödenmekle kalmayıp, tüm hisseler de devralındığından, Z İşletmesi Q İşletmesi'nin kontrolünü devralmıştır.</i>

İşletme birleşmesi durumunda, edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların ölçülmesinde kullanılan ölçüm yöntemlerinin bilinmesi gerekir. İşletme birleşmesi için ödenen fiyat, edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların değerinden daha yüksek olabilir ve sonuçta şerefiye hesaplanır.

Yukarıda da belirtildiği gibi işletme birleşmelerinde satın alma yöntemi uygulanmaktadır. Satın alma yönteminin uygulanabilmesi için birleşme tarihinde edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve'ye göre varlık ve borç tanımlarına uygun olması gerekir. Satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirme koşullarının karşılanabilmesi için; edinilen varlıklar ve üstlenilen borçlar, ayrı işlemlerin sonucu değil, edinen işletme ile edinilen işletme arasında işletme birleşmesi sırasında el değiştiren unsurların bir parçası olmalıdır.

UFRS 3, işletme birleşmelerinin muhasebeleştirme ve ölçüm ilkelerini belirler. Muhasebeleştirme ilkesi, şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirilen varlıkları, borçları ve kontrol gücü olmayan payları belirlemek için kullanılır. Ölçüm ilkesi, varlık ve borçların birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle ölçülmesi anlamına gelir.

Edinilen varlıklar ve üstlenilen yükümlülükler gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür. Gerçeğe uygun değeri belirlemek için kullanılan yöntemler UFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü'nde tanımlanmıştır. Şerefiyenin ölçülmesi için gerçeğe uygun değer belirlenmesi önemlidir. Şerefiye, işletme birleşmesi için transfer edilen bedel ile tanımlanabilir varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Şerefiyenin hesaplanması formüllerle ifade edilebilir. İşletme birleşmesinin karmaşıklığına bağlı olarak, basitleştirilmiş bir hesaplama yapılabilir (bkz. Şekil 2) ve işletme birleşmesi daha karmaşık olduğunda bu hesaplama daha fazla bileşen içerir (bkz. Şekil 3).

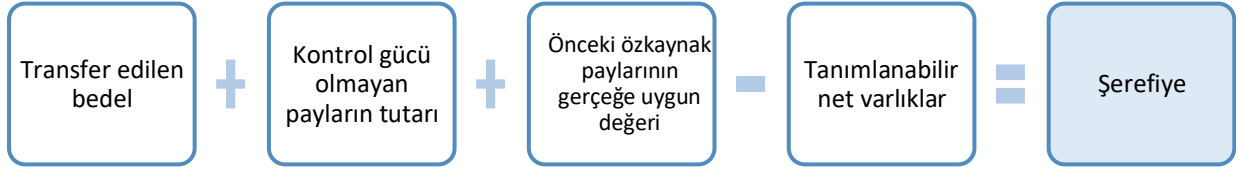
Şekil 2. Basitleştirilmiş bir işletme birleşmesinde şerefiyenin hesaplanması

Birleşme tarihinde ödenen tutarlar, transfer edilen diğer varlıklar, borçlar, ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçlar ve işletme birleşmesiyle doğrudan ilişkilendirilebilen tüm maliyetler transfer edilen bedeli oluşturur. Net varlıklar, edinilen işletme varlıklarından gerçeğe uygun değerle ölçülen borçların çıkarılması anlamına gelir. Şerefiye, transfer edilen bedelden net varlıklar düşülerek hesaplanır. Tablo 3'te, şerefiyenin hesaplamasına ilişkin örnek sunulmuştur.

Tablo 3. Şerefiyenin hesaplanmasına ilişkin örnek

Örnek	Şerefiyenin hesaplanması				
Q İşletmesi'nin basit finansal durum tablosu: <table border="1"><tr><td>Arazi ve Arsalar 12,000 PB</td><td>Sermaye 7,000 PB</td></tr><tr><td></td><td>Borçlar 5,000 PB</td></tr></table>	Arazi ve Arsalar 12,000 PB	Sermaye 7,000 PB		Borçlar 5,000 PB	<u>Transfer edilen bedel</u> = 8,000 PB <u>Tanımlanabilir net varlıklar</u> = Varlıklar 12,000 PB – Borçlar 5,000 PB = 7,000 PB <u>Şerefiye</u> = 8,000 PB – 7,000 PB = 1,000 PB
Arazi ve Arsalar 12,000 PB	Sermaye 7,000 PB				
	Borçlar 5,000 PB				
İşletme birleşmesinde, W İşletmesi varlıkları ve borçları almıştır. W İşletmesi 8,000 PB ödemeyi kabul etmiştir.	W İşletmesi, edinilen varlıkları, üstlenilen borçları, sermaye artışını ve 1,000 PB'lik şerefiyeyi finansal tablolara kaydedecektir.				

Aşamalı olarak gerçekleşen bir işletme birleşmesinde şerefiye hesaplanırken önceki özkaynak payları dikkate alınmalıdır (bkz. Şekil 3).

Şekil 3. Karmaşık işletme birleşmelerinde şerefiyenin hesaplanması

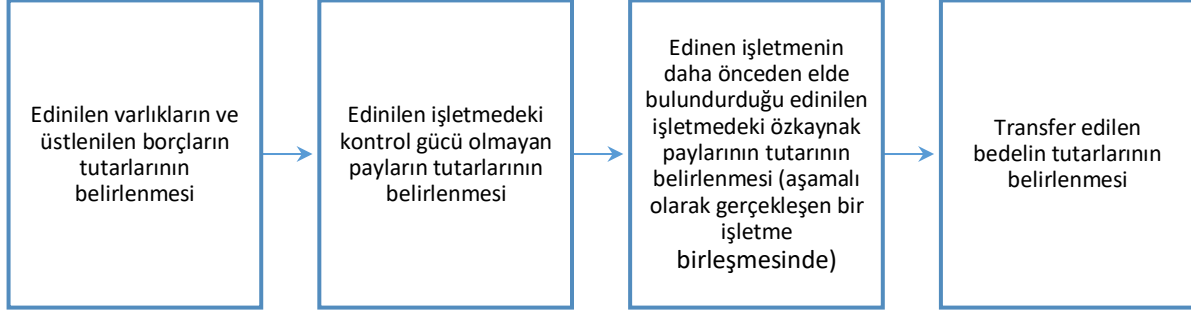
Yukarıda bahsedildiği gibi, kontrol gücü olmayan payın belirlenmesi için iki yöntem kullanılabilir: gerçeğe uygun değer veya kontrol gücü olmayan payın net tanımlanabilir varlıklarının orantılı payı. İşletmenin başka bir işletmede rüçhan hakkına sahip olmaması ve işletme birleşmesi tanımına uygun bir kontrol gücü edinmesi durumunda, edinilen varlıkları ve şerefiyeyi muhasebeleştirirken yanı sıra kontrol gücü olmayan payları da ölçmeye ihtiyaç vardır (bkz. Şekil 4).

Tablo 4. Kontrol gücü olmayan payların tutarının hesaplanmasına ilişkin örnek

Kontrol gücü olmayan payların (azınlık payları) ölçülmesine ilişkin örnek	
Durum: <i>P İşletmesi, Q İşletmesi'nin hisselerinin %75'ini 120,000 PB karşılığında satın almıştır. Q İşletmesinin net varlıklarının defter değeri 90,000 PB'dir. Q İşletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri 90,000 PB olarak belirlenmiştir.</i>	
Cözüm (1): Kontrol gücü olmayan paylar = 90,000 PB x 25% = 22,500 PB Tanımlanabilir net varlıklar = 90,000 PB Şerefiye = 120,000 PB + 22,500 PB – 90,000 PB = 52,500 PB	Cözüm (2): Kontrol gücü olmayan paylar = 120,000 PB x 25%/75% = 40,000 PB Tanımlanabilir net varlıklar = 90,000 PB Şerefiye = 120,000 PB + 40,000 PB – 90,000 PB = 70,000 PB
Kayıt: Net varlıklar 90,000 PB Şerefiye 52,500 PB Transfer edilen bedel 120,000 PB Kontrol gücü olmayan paylar 22,500 PB	Kayıt: Net varlıklar 90,000 PB Şerefiye 70,000 PB Transfer edilen bedel 120,000 PB Kontrol gücü olmayan paylar 40,000 PB

Tablo 4'te gösterildiği gibi, kontrol gücü olmayan paylar (azınlık payları olarak da bilinir), muhasebeleştirilen şerefiyenin değerini etkileyen farklı yöntemler kullanılarak ölçülebilir.

Ancak, tüm işletme birleşmeleri şerefiyeye yol açmaz. İşletme birleşmesi fiyatı, tahmini net varlıkların değerinden düşük olduğunda, işletme, satın alma üzerinden kazanç muhasebeleştirir. Kazancın muhasebeleştirilmesi, edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların değerinin yeniden değerlendirilmesini ve tutarları ölçmede kullanılan işlemleri gözden geçirmeyi gerektirir. (bkz. Şekil 4).

Şekil 4. İşletme birleşmesinin pazarlıklı satın alımında gözden geçirme işlemleri

Şekil 4'te sunulan işlemler uygulandıktan sonra kazanç fazlası kalırsa, edinen işletme satın alma sonucunu kazanç olarak muhasebeleştirir. Pazarlıklı satın alım, zorla satış şeklinde gerçekleşen bir işletme birleşmesinde görülebilir. Tablo 5, pazarlıklı bir satın alımda kazançların nasıl ölçüldüğüne dair bir örnek sunmaktadır.

Tablo 5. Pazarlıklı satın alım örneği

İşletme birleşmesinin aşamaları	Örnekler
İşletmenin edinimi	Z İşletmesi, Q İşletmesinin varlıklarını ve borçlarını 14,000 PB'ye nakit olarak satın almıştır. Varlıkların tahmini gerçeğe uygun değeri 20,000 PB ve üstlenilen borçların değeri 4,000 PB'dir.
Şerefiye veya kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçümü	İşletme için 14,000 PB ödenmiştir, net varlıkların gerçeğe uygun değeri 16,000 PB'dir (20,000 PB – 4,000 PB). Sonuç olarak bu, pazarlıklı bir satın alım olarak kabul edilir ve kazanç ölçülmelidir.
Edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların tutarlarının belirlenmesi	Net varlıkların değeri tekrar gözden geçirilmiştir. İncelemenin ardından Z İşletmesi, edinilen tanımlanabilir net varlıkların değerini 15,000 PB olarak düzeltmiştir.
Pazarlıklı satın alım kazancının muhasebeleştirilmesi	Z İşletmesi, Q İşletmesine transfer edilen bedel ile net varlıkların değeri arasındaki fark olan 1,000 PB'yi (16,000 PB – 15,000 PB) pazarlıklı satın alım kazancı olarak muhasebeleştirmelidir.

Danışmanlık ücretleri, yasal ücretler, muhasebe ve değerlemeye ilişkin ücretler, diğer mesleki ücretler veya müşavirlik ücretleri gibi işletme birleşmesiyle ilgili maliyetlerin, oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilmesi gerektiğine dikkat edilmelidir.

Temel Konular: Finansal tablo dışı bırakma ve/veya Prosedürler

Bir işletme birleşmesini değerlendirirken, edinen işletme ile edinilen işletme arasında bir ilişkinin mevcut olup olmadığının dikkate alınması gerekir. İşletme birleşmesi ile ilgili olmayan tüm tutarlar belirlenmelidir. Satın alma yönteminde, sadece işletme birleşmesi için transfer edilen bedel ve karşılığında edinilen varlıklar ve üstlenilen borçlar muhasebeleştirilir. Aşağıdaki işlemler satın alma yönteminin uygulanması sırasında yer almaması gereken işlemlerdir:

- Edinen işletme ile edinilen işletme arasındaki daha önceden var olan ilişkileri mahsup etme etkisi olan bir işlem

- Edinilen işletmenin çalışanlarının veya daha önceki sahiplerinin gelecekteki hizmetlerinin karşılığının verilmesi işlemi
- Edinen işletmenin satın almaya ilişkin maliyetlerinin ödenmesi amacıyla edinilen işletmenin veya daha önceki sahiplerinin yaptığı masrafların iade edilmesi işlemi.

Edinen işletme, bir işletme birleşmesinde edindiği varlıklarının, üstlendiği borçlarının ve ihraç ettiği özkaynağa dayalı finansal araçlarının sonradan ölçüm ve muhasebeleştirilmesini, söz konusu kalemlerin niteliklerine bağlı olarak ilgili diğer UFRS'ler uyarınca gerçekleştirir (örneğin, yeniden edinilen haklar, koşullu borçlar, koşullu bedel, tazminat varlıkları).

İşletme birleşmesi anlaşmasının gelecekteki olaylara bağlı olarak birleşme maliyetinde düzeltme yapılmasını gerektirdiği durumlarda, edinen işletme, söz konusu düzeltmenin muhtemel olması ve güvenilir bir şekilde ölçülebilir olması kaydıyla bu düzeltmeye ilişkin tutarı birleşme tarihinde birleşme maliyetine dahil eder. Örneğin, işletme birleşmesi anlaşması izleyen dönemlerde kârın belli bir seviyede tutulmasına bağlı olabilir.

Çoğu zaman, birleşmeye ilişkin ilk muhasebeleştirme yapılırken, bilginin güvenilirliğini azaltmaksızın, böyle bir düzeltmeye ilişkin tutarı tahmin etmek genellikle mümkündür. Olayların gerçekleşmediği ya da tahminlerin gözden geçirilmesinin gerektiği durumlarda, işletme birleşmesinin maliyeti de bu doğrultuda düzeltilir.

İşletme birleşmesi anlaşmasının böyle bir düzeltme gerektirdiği bununla birlikte bu düzeltmenin muhtemel olmadığı ya da güvenilir bir şekilde ölçülemediği durumlarda, ilgili düzeltme tutarı birleşmeye ilişkin ilk muhasebeleştirme yapılırken birleşme maliyetine dâhil edilmez. Söz konusu düzeltmenin izleyen dönemlerde muhtemel olması ve güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda, ek bedel birleşme maliyetine düzeltme olarak yansıtılır.

Açıklamalar

İşletme birleşmeleri durumlarının finansal tablo kullanıcılarına açıklanması gerekmektedir. Edinen işletme, finansal tablo kullanıcılarının, dönem içinde gerçekleşen veya raporlama tarihinden sonra, ancak finansal tablolar onaylanmadan önce gerçekleşen birleşme işlemlerinin niteliğini ve söz konusu birleşme işlemlerinin finansal etkilerini değerlendirebilmelerini sağlayan bilgileri açıklamalıdır. Finansal tablolar, transfer edilen bedeldeki düzeltmeleri açıklamalı ve bu düzeltmelerin işletmenin finansal durumu üzerinde bir etkisi olmuşsa, önemli bilgiler sağlamalıdır. İşletme birleşmesinin, tazminat olarak satıcıya müteakip herhangi bir değer düşüklüğünü karşılamasını gerektirdiği durumlar vardır. Bu tazminat, transfer edilen bedele dahil değildir, ancak finansal tablo kullanıcıları için önemlidir ve açıklanmalıdır.

İşletme birleşmesi bilgileri, finansal tablo kullanıcılarına geniş bir şekilde açıklanmalıdır ve Şekil 5, açıklanması gereken bilgileri sunmaktadır.

Edinilen işletme hakkında bilgi (unvanı ve tanımı)	Birleşme tarihi	Edinilen işletmedeki oy hakkına sahip özkaynak payı yüzdesi	İşletme birleşmesinin nedenleri ve kontrole ilişkin açıklama
Şerefiyenin elde edilmesine katkı sağlayan etkenler	Şerefiyenin muhasebeleştirilmesi hakkında niteliksel bilgi	Transfer edilen bedelin toplam gerçeğe uygun değeri	Koşullu bedel düzenlemeleri ve tazminat varlıklarına ilişkin bilgi
Edinilen alacaklara ilişkin bilgiler	Edinilen varlık ve üstlenilen borçlara ilişkin bilgiler	Koşullu borçların muhasebeleştirilmesi ne ilişkin bilgiler	Vergisel nedenlerle indirilebilmesi beklenen şerefiyenin toplam tutarı
İşletme birleşmesi sırasında ayrı bir şekilde kaydedilen işlemlere ilişkin bilgiler	Pazarlık satın alımın ayrıntıları	Kontrol gücü olmayan payların ayrıntıları	Aşamalı olarak gerçekleştirilen bir işletme birleşmesinin ayrıntıları
	Edinilen işletmenin hasılat ve kârının (zararının) ayrıntıları	Birleşme tarihi raporlama döneminden sonra olan teyit edilmiş işletme birleşmesine ilişkin ayrıntılar	

Şekil 5. Finansal tablolarda işletme birleşmesi açıklamaları

Finansal tablolara ilişkin notlar, tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri, tanımlanabilir şerefiye ve kontrol gücü olmayan paylar dahil olmak üzere, işletme birleşmesinin çeşitli ayrıntılarını açıklamalıdır. Bir diğer ilgili bilgi, pazarlıklı satın alım veya aşamalı olarak gerçekleştirilen satın almaya (aşamalar halinde) ilişkindir. Edinilen işletmeye ilişkin bilgiler de unvan, tanım, hasılat, kâr veya zarar dahil olmak üzere ayrıntılı olarak açıklanmalıdır.

Örnekler

Örnek 1

A ve B işletmelerinin finansal durum tablosu basit bir yapıya sahiptir. A işletmesi, 10,000 adet hissesini ihraç ederek B işletmesi'nin tüm varlık ve borçlarını satın almıştır. Bu anlaşmadan önce A işletmesi'nin 90,000 adet hissesi vardı ve işlemten sonra, toplamda 100,000 adet hisseye sahip olacaktır. Anlaşmaya göre, hisselerin %10'u B işletmesi'ne ait olacaktır.

Aşağıdaki örnekte, her iki işletmenin birleşme tarihindeki finansal durum tabloları sunulmuştur:

Hesap	A İşletmesi, PB	B İşletmesi, PB
Stoklar	100,000	50,000
Kasa	50,000	10,000
TOPLAM VARLIKLAR	150,000	60,000
Özkaynak (hisseler)	120,000	30,000
Kâr (zarar)	10,000	20,000
Kısa vadeli borçlar	20,000	10,000
TOPLAM KAYNAKLAR	150,000	60,000

İşletme satın alınırken, A İşletmesi B İşletmesi'nden edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların gerçeğe uygun değerini ölçmüştür. Stokların tahmini gerçeğe uygun değeri 40,000 PB olarak belirlenmiş ve borçların gerçeğe uygun değeri bakiye değeriyle eşleşmiştir.

A İşletmesi'nin hisselerinin piyasa değerinin 10 PB olduğu bilindiğinde, yeni hisselerin toplam satın alma fiyatı 100,000 PB'dir (10,000 hisse x 10 PB). Hisselerin değeri ile edinilen varlıklar ve üstlenilen borçların değeri dikkate alınarak şerefiye hesaplanabilir ve hesaplara kaydedilebilir. Şerefiye, işletmenin maliyeti ile edinilen net varlıkların gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak ölçülür:

Şerefiye = Satın alma maliyeti – Edinilen işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri
Satın alma maliyeti 100,000 PB tutarındaki yeni hisselerdir
Edinilen işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri 40,000 PB'dir (Stoklar 40,000 PB + Kasa 10,000 PB – Borçlar 10,000 PB)
Şerefiye = 100,000 PB – 40,000 PB = 60,000 PB

Bu sırada, işletmeyi satan B İşletmesi, tüm varlıklarını ve borçlarını silip, yeni hisse alımını ve işlemde elde edilen kazancı muhasebeleştirerek işlemi kaydedecektir. Unutulmamalıdır ki, varlık ve borçların transfer edilmesinden sonra geriye kalan tek varlık, edinilen hisselerdir. İşlem nakit olarak ödenmiş olsaydı, B İşletmesi'nde geriye kalan tek varlık nakit olacaktı.

B İşletmesi kazancı hesaplayacak ve kaydedecektir. Kazanç, alınan bedelin (hisselerin) değerleri ile transfer edilen varlık ve borçların değeri arasındaki fark olarak hesaplanacaktır:

Kazanç = Satın alma maliyeti – Net varlıkların değeri
Satın alma maliyeti 100,000 PB tutarındaki yeni hisselerdir
Net varlıkların değeri 50,000 PB'dir (Stoklar 50,000 PB + Kasa 10,000 PB – Borçlar 10,000 PB)
Kazanç = 100,000 PB – 50,000 PB = 50,000 PB

Her iki işletmenin finansal tabloları işlemde itibaren değişmiştir.

Hesap	A İşletmesi, PB			B İşletmesi, PB		
	İşlemden önce	Değişiklikler	İşlemden sonra	İşlemden önce	Değişiklikler	İşlemden sonra
Finansal varlıklar (hisseler)	-			-	+100,000	100,000
Şerefiye		+60,000	60,000			-
Stoklar	100,000	+40,000	140,000	50,000	-50,000	-
Kasa	50,000	+10,000	60,000	10,000	-10,000	-

TOPLAM VARLIKLAR	150,000	+110,000	260,000	60,000	+40,000	100,000
Özkaynak (hisseler)	120,000	+100,000	220,000	30,000	+50,000	80,000
Kâr (zarar)	10,000		10,000	20,000		20,000
Kısa vadeli borçlar	20,000	+10,000	30,000	10,000	-10,000	-
TOPLAM KAYNAKLAR	150,000	+110,000	260,000	60,000	+40,000	100,000

İşlemin niteliğine bağlı olarak, B İşletmesi faaliyetlerine devam edebilir veya tasfiye edilebilir.

Örnek 2

31 Aralık 20x0 tarihinde yapılan anlaşmaya göre, A İşletmesi B İşletmesi'ni devralmıştır. B İşletmesi satın alındıktan sonra tasfiye edilmiştir. A İşletmesi, B İşletmesi'ne 150,000 PB ödemeyi kabul etmiştir. İşletme birleşmesinden sonra A İşletmesi, B İşletmesi'nin varlıklarını, alacaklarını ve borçlarını almıştır ve B İşletmesi tasfiye edilmiştir.

Aşağıdaki örnekte, her iki işletmenin finansal durum tabloları sunulmuştur:

Hesap	A İşletmesi 31 Aralık 20x0, PB	B İşletmesi 31 Aralık 20x0, PB
Arazi ve Arsalar	1,000,000	100,000
Stoklar	150,000	-
Alacaklar	330,000	150,000
Kasa	220,800	-
TOPLAM VARLIKLAR	1,700,800	250,000
Özkaynak (hisseler)	700,000	55,000
Kâr (zarar)	80,000	55,000
Uzun vadeli borçlar	500,000	-
Kısa vadeli borçlar	420,800	140,000
TOPLAM KAYNAKLAR	1,700,800	250,000

B İşletmesi'nin alacak ve borçlarının finansal durum tablosunda gerçeğe uygun değeri ile sunulduğu bilinmektedir. Edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların değeri dikkate alınarak şerefiye ölçülebilir ve hesaplara kaydedilebilir. Şerefiye, işletmenin maliyeti ile edinilen net varlıkların gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak ölçülür:

Şerefiye = Satın alma maliyeti – Edinilen işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri	
Satın alma maliyeti	Ödeme 150,000 PB
Edinilen işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri	Edinilen işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri 110,000 PB'dir (Arazi ve arsalar 100,000 PB + Alacaklar 150,000 PB – Kısa vadeli borçlar 140,000 PB)
Şerefiye	Şerefiye = 150,000 PB – 110,000 PB = 40,000 PB

İşletme birleşmesi tarihinde, edinen A İşletmesi aşağıdaki yevmiye kaydını yapacaktır:

Şerefiye	40,000 PB
Arazi ve arsalar	100,000 PB
Alacaklar	150,000 PB
Kasa	150,000 PB
Kısa vadeli borçlar	140,000 PB

Bu sırada, işletmeyi satan B işletmesi, tüm varlıklarını ve borçlarını silip, işlemde elde edilen kazancı muhasebeleştirerek işlemi kaydedecektir. Unutulmamalıdır ki, varlık ve borçların transfer edilmesinden sonra geriye kalan tek varlık, nakittir.

A işletmesi, varlıkları ve borçları doğrudan edindiği için, bu işlem işletmeler arasında bir yatırım olarak değerlendirilmez. B işletmesi, A işletmesi'nin bağlı ortaklığı olarak kabul edilmez. Buna dayanarak, B işletmesi kazancı hesaplar ve kaydeder. Kazanç, alınan bedelin (hisselerin) değerleri ile transfer edilen varlık ve borçların değeri arasındaki fark olarak hesaplanacaktır:

Kazanç = Satın alma maliyeti – Net varlıkların değeri	
Satın alma maliyeti	Ödeme 150,000 PB
Net varlıkların değeri	Net varlıkların değeri 110,000 PB'dir (Arazi ve arsalar 100,000 PB + Alacaklar 150,000 PB – Kısa vadeli borçlar 140,000 PB)
Kazanç	Kazanç = 150,000 PB – 110,000 PB = 40,000 PB

İşletme birleşmesi tarihinde, edinilen B işletmesi aşağıdaki yevmiye kaydını yapacaktır:

Kasa	150,000 PB
Kısa vadeli borçlar	140,000 PB
Arazi ve Arsalar	100,000 PB
Alacaklar	150,000 PB
Kazanç	40,000 PB

Her iki işletmenin finansal tabloları işlemde itibaren değişmiştir.

Hesap	A İşletmesi 31 Aralık 20x0, PB			B İşletmesi 31 Aralık 20x0, PB		
	İşlemden önce	Değişiklikler	İşlemden sonra	İşlemden önce	Değişiklikler	İşlemden sonra
Arazi ve arsalar	1,000,000	+100,000	1,100,000	100,000	-100,000	-
Şerefiye	-	+40,000	40,000	-		-
Stoklar	150,000		150,000	-		-
Alacaklar	330,000	+150,000	480,000	150,000	-150,000	-
Kasa	220,800	-150,000	70,800	-	+150,000	150,000
TOPLAM VARLIKLAR	1,700,800	+140,000	1,840,800	250,000	-100,000	150,000
Özkaynak (hisseler)	700,000		700,000	55,000		95,000
Kâr (zarar)	80,000		80,000	55,000	+40,000	55,000
Uzun vadeli borçlar	500,000		500,000	-		-
Kısa vadeli borçlar	420,800	+140,000	560,800	140,000	-140,000	-
TOPLAM KAYNAKLAR	1,700,800	+140,000	1,840,800	250,000	-100,000	150,000

B işletmesi tasfiye edilecektir.